

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2019|009 VAN 14 FEBRUARI 2019

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN WONING NEUHUYS IN DEURNE, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 7 DECEMBER 2018

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 14 februari 2019 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 7 december 2018 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de voorlopige bescherming als monument van woning Neuhuys in Deurne.

De adviesvraag verduidelijkt dat de adviestermijn 60 dagen bedraagt en dat indien geen (tijdig) advies wordt ontvangen, het advies wordt geacht gunstig te zijn. Gelet op het eindejaarsreces en de vernieuwing van de mandaten van de commissieleden, komt de commissie met voorliggend advies zo snel mogelijk tegemoet aan deze adviestermijn. De commissie vraagt maximaal met haar bemerkingen rekening te houden, temeer gezien de samenhang van voorliggend beschermingsvoorstel met twee andere dossiers waarover de commissie om advies werd gevraagd.

De commissie spreekt zich in dit advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming, met name: (a) het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan en (d) het inhoudelijke dossier.

2. De commissie stelt vast dat voorliggende adviesvraag samenhangt met de adviesvragen voor woning Janssens en appartementsgebouw De Zonnewijzer. Het betreft drie panden naar ontwerp van Leon Stynen, wiens oeuvre naar aanleiding van de herinventarisatie van het 20ste-eeuwse bouwkundig erfgoed van de stad Antwerpen en het 'Stynenjaar 2018' aan een uitgebreide screening werd onderworpen. De inhoudelijke dossiers geven een algemene duiding bij het beleidsthema en geven uitleg bij het gevoerde waarderingsonderzoek. Dit is positief.

De inhoudelijke dossiers verduidelijken dat een lijst werd opgesteld van een 50-tal werken van Stynen, waarvan acht werken in aanmerking komen voor verder onderzoek in functie van een mogelijke bescherming. Het betreft twee vroege werken, drie werken uit de jaren 1930 en drie werken uit de naoorlogse periode. De commissie is van oordeel dat dit een representatieve selectie betreft, die het brede oeuvre van Stynen en de ontwikkeling ervan doorheen de tijd goed aantoonst. De commissie vraagt wel om te verduidelijken of voor alle acht geselecteerde werken effectief een beschermingsvoorstel zal worden uitgewerkt. De inhoudelijke dossiers geven hieromtrent geen uitsluitel¹ en de beschermingskalender voor 2018 impliceert dat slechts zes werken van Stynen zullen worden beschermd.

Aanvullend vraagt de commissie om de overzichtslijst van 50 werken aan de beschermingsdossiers toe te voegen, met per pand een vermelding van typologie, chronologie,

¹ Inhoudelijke dossiers, hoofdstukken 2.1.2: "Afhankelijk van het resultaat van de plaatsbezoeken waarbij naast de gevel, ook de actuele toestand van de inwendige structuur, de plattegrond en de interieuraankleding bepalend zullen zijn voor de eindevaluatie van de erfgoedwaarden, zullen deze panden/complexen al dan niet uitgewerkt worden tot een beschermingsdossier."

bewaringsgraad, beschermingsstatus,... Voor de (acht) panden die in aanmerking komen voor bescherming, vraagt de commissie daarbij tevens de erfgoedwaarden en de belangrijkste selectiecriteria weer te geven. Nu verwijzen de dossiers enkel in algemene termen naar de dertien erfgoedwaarden uit het Onroerenderfgoeddecreet en de vijf selectiecriteria.

Gelet op de nog te verwachten beschermingsvoorstellen, benadrukt de commissie tot slot de meerwaarde van beschermingspakketten waarin dossiers geclusterd worden en als dusdanig voor advies aan de commissie worden voorgelegd.

3. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de bescherming als monument vast van woning Neuhuys met inbegrip van de voor- en achtertuin en verwijst tevens naar het afbakningsplan en de fotoregistratie die als bijlagen bij het beschermingsbesluit werden gevoegd.

De commissie ondersteunt de bescherming als monument en gaat tevens akkoord met de afbakening van het volledige perceel. De commissie benadrukt evenwel dat de achtertuin geen bijzondere erfgoedwaarde heeft en suggereert de specifieke verwijzing hiernaar in artikel 1 te schrappen.

4. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de architecturale erfgoedwaarde die de bescherming als monument verantwoordt en beschrijft de aanwezige erfgoedkenmerken en erfgoedelementen. De commissie erkent de architecturale waarde van woning Neuhuys. Het betreft een vroeg voorbeeld van de interbellumarchitectuur waarin Stynen experimenteert met het modernisme.

5. De beheerdoelstellingen zijn opgenomen in artikel 3 van het beschermingsbesluit. De commissie vindt het positief dat deze uitgaan van de geest van het ontwerp en van vakkundig onderhoud en conserverende ingrepen, zonder de toestand geheel te willen bevriezen.

De commissie merkt op dat beheersdoelstelling 2° voor het exterieur sterk de nadruk legt op het behoud van de straatgevel. Dit blijkt tevens uit de motivering van het beschermingstype, zoals opgenomen in het inhoudelijk dossier (pag. 14): *“Het behoud van de straatgevel en het interieur met bewaarde planindeling en interieurelementen vereist een bescherming als monument.”* Bovendien wordt de achtergevel slechts zeer summier beschreven in artikel 2 van het ministerieel besluit. De commissie vraagt beheersdoelstelling 2° aan te vullen wat betreft het gewenste beheer van de achtergevel: is een heropwaardering (van bepleistering en beglazing) wenselijk? Of zijn de recentere aanpassingen niet storend en kan de achtergevel in zijn bestaande toestand behouden blijven?

Verder merkt de commissie op dat doelstelling 2° in geval van herstel of restauratie van de gevelafwerking of het oorspronkelijk schrijnwerk en in geval van vervanging van niet-oorspronkelijk schrijnwerk verwijst naar *‘een voor de bouwperiode representatieve afwerking’*. De commissie merkt op dat woning Neuhuys zich net kenmerkt door een voor die periode vernieuwende gevelafwerking. De restauratieopties zouden volgens de commissie daarom moeten uitgaan van het (bouwhistorisch) onderzoek van de woning zelf en elementen in vergelijkbare gebouwen van Stynen uit dezelfde periode. De commissie vraagt doelstelling 2° in die zin aan te passen.

Tot slot suggereert de commissie om beheersdoelstelling 1° op te splitsen en vanaf ‘elke beheersdaad’ een nieuw nummer te voorzien. Dit naar analogie met de andere beschermingsdossiers voor het oeuvre van Stynen.

6. Artikel 4 van het ministerieel besluit bevat de voorschriften voor instandhouding en onderhoud van het te beschermen monument. De commissie kan deze ondersteunen.
7. De toelatingsplichtige handelingen worden in artikel 5 van het beschermingsbesluit opgesomd. Wat de toelatingsplichtige omgevingswerken betreft, verwijst de commissie naar de beperkte erfgoedwaarde van de achtertuin. De commissie vraagt deze toelatingsplichten enkel toe te passen op de voortuin. Wat de voortuin betreft, vindt de commissie het positief dat toelatingsplicht 6° f) specifiek aandacht besteedt aan de aanleg. De commissie acht het immers niet wenselijk deze zone in de toekomst te verharderen.
8. Tot slot merkt de commissie op dat het inhoudelijk dossier de link legt met de woning Groenendaal te Hoeilaart. Hier wordt evenwel niet verder op ingegaan. De commissie meent dat een verdere vergelijking en beperkte waardering van deze woning naar ontwerp van Stynen gepast zou zijn, aangezien de opdrachtgever dezelfde was als voor woning Neuhuys.
9. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monument van woning Neuhuys in Deurne. De commissie vraagt:
 - Te verduidelijken voor welke werken van Stynen effectief een beschermingsvoorstel zal worden uitgewerkt;
 - Een gedetailleerde overzichtslijst van Stynen's werken aan het dossier toe te voegen;
 - De beheersvisie aan te vullen wat betreft het gewenste beheer van de achtergevel;
 - In de beheersvisie op te nemen dat in geval van herstel of restauratie van de gevelafwerking of het oorspronkelijk schrijnwerk moet worden uitgegaan van het (bouwhistorisch) onderzoek van de woning zelf en elementen in vergelijkbare gebouwen van Stynen uit dezelfde periode;
 - De toelatingsplichtige omgevingswerken enkel toe te passen op de voortuin.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt
Voorzitter